

NOTA

LES VARIANTS DEL TEXT OCCIDENTAL DE L'EVANGELI DE MARC (XV) (Mc 9,2-29)

Josep RIUS-CAMPS

V. CINQUENA SECCIÓ: Mc 7,24-9,29 (concl.)

PERÍODE XIII. Mc 8,27-9,29: EL MESSIES SOFRENT ENFRONT DE L'ESPERIT VIOLENT D'ELIES (cont.)

[B] Perícopa 50. Mc 9,2-13: *La transfiguració o el primer tractat d'hermenèutica*

La *segona seqüència* [B] (Per. 50) consta d'onze elements arranats en forma de relat lineal: *a b c d e f g h i j k*. Els set primers tenen lloc en una *mntanya elevada*, els quatre restants en la *baixada de la mntanya: pujada, mntanya i baixada* constitueixen la composició de lloc d'aquesta perícopa tan singular. El títol que se li sol assignar no solament no dóna raó del seu contingut, sinó que n'impedeix la correcta interpretació. La seva funció és didàctica: Jesús intenta aclarir als tres deixebles més recalcitrants, Pere, Jaume i Joan, com entén ell la seva funció com a Messies, funció que ells acaben de confessar, però malinterpretant-la (perícopa anterior). El fet de fer-los «pujar a la mntanya» [a] i de «transformar-se» en presència d'ells, més que una anticipació de la seva futura resurrecció (com se sol interpretar), serveix per a fer-los veure que està plenament identificat amb el projecte de Déu [b]. Per al·lusions, es presenten Elies i Moisès conversant amb Jesús [c]. Pere accepta en part la nova situació, però pretén perpetuar-la col·locant Moisès en el centre del tríptic [d]. El narrador ens informa que no sap el que diu [e]. El núvol cobreix els tres personatges amb atributs divins i la veu que surt del núvol certifica que és Jesús l'interpret qualificat de l'Escriptura [f]. Un cop acabada la visió/experiència [g], «mentre baixen de la mntanya», Jesús els prohibeix de parlar-ne, fins que no hagi ressuscitat d'entre els morts [h], provocant la perplexitat dels deixebles [i]. A la nova al·lusió a Elies com a restaurador de l'ordre per part dels deixebles [j], hi respon Jesús interpretant

l'Escriptura en el sentit del Messies sofrent i puntualitzant sobre el paper d'Elies [k]. Elies (5x) és el personatge clau per a comprendre la mentalitat dels deixebles, a més òbviament de Moisès (2x); Jesús (3x), com a Messies sofrent, és l'autèntic intèrpret de Déu.

[a] 9,2a: *Jesús s'enduu a part, a una muntanya elevada, Pere, Jaume i Joan*

En el *primer element* [a], Jesús s'enduu Pere, Jaume i Joan a una «muntanya elevada», segregant-los del grup de deixebles.

801. τὸν (Ἰωάνν[-v- B]ην) ΤΟc D P⁴⁵ • C K L W f^{1.13} (28). 33. 565. 579. 1424. 2427. 2542 pm; ²⁷NTG || om. TAI B A M N Γ Δ Θ 0131. 2. 118. 157. 700. 892. 1071. 1241 ÷ l 844 pm; ²⁵NTG.

802. ἀναφέρει TAI B *rell* || ἀνάγει D 565, *ducit/duxit* d lat [vl NR].

801) La retenció o l'omissió de l'article té la seva importància. Nestle-Aland han canviat de parer d'una edició a l'altra. Si es reté l'article (còdexs Bezae i Sinaític, entre altres), Jesús s'enduu els tres personatges en pla d'igualtat (com en 5,37 D, on cap dels tres no porta article [segons B03 •01, Pere porta art.], 13,3 B, on cap dels quatre [incloent-hi Andreu] no porta article [segons D05 •01, Pere porta art.], i 14,33 B, on tots tres porten article, o 14,33 •, on cap dels tres no en porta [segons D05, Pere porta art.]); si s'omet (Còdex Vaticà), Joan queda supeditat a Jaume, és a dir que Jesús s'hauria endut en Pere i la parella de germans. El paral·lel més proper és 14,33 (el mateix subjecte i el mateix verb *παραλαμβάνει*), però allí, mentre que els còdexs Vaticà i Sinaític els posaran en pla d'igualtat (tots tres amb art. o sense), el Còdex Bezae els agruparà sota el guiatge de Pere (l'únic que porta art.).

802) El Còdex Bezae tant aquí com en el paral·lel de Mt 17,1 empra el verb *ἀνάγω*, el Vaticà i el Sinaític prefereixen tant aquí com en Mt 17,1 el verb *ἀναφέρω*, de significat similar. Ni l'un ni l'altre verb no es presenten més en l'obra de Marc. El primer connota, a més, la idea de «guiatge», en el sentit que Jesús no els hauria «fet pujar» simplement a la muntanya (TAI), sinó que els hauria «conduït» a fi d'elevat-los interiorment perquè fossin capaços de comprendre en quin sentit entenia ell el fet de ser el Messies (cf. 8,29 [Pere]; 8,30-31 [Jesús]).

[b] 9,2b-3: *La transfiguració*

En el *segon element* [b] es narra la transformació que Jesús experimenta en la seva persona i en els seus vestits, presentant-se davant els deixebles amb la vestimenta pròpia dels personatges celestes.

(V. 3) 803. τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο TAI B P⁴⁵ • C U M W Δ Θ 2. 565. 700 ÷ || ἐγένοντο ΤΟc D d A G K L N Π Ω f^{1.13} 28. 33. 118. 157. 579. 1071. 1346. 1424 latt [vl NR].

804. (λευκὰ λίαν) ὥς χιών T0c D A M N f¹³ 2. 33. 118. 124. 157. 565. 579. 700. 1424 ÷ lat | ὡσεὶ χιών K Y Π 28. 1071 || om. TAI B P⁴⁵ • C L W Δ Θ f¹ d k [vl NR].

805. οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται οὕτως λευκᾶναι TAI B • C L Y Δ Θ f¹³ 28. 33. 124. 565. 579. 1424 aur c f ff² k l q vg || οἷα γν. ἐπὶ τ. γ. οὐ δύν. λευκᾶναι P⁴⁵ A K M W Π f¹ 2. 118. 157. 700 ÷ || ὥς οὐ δύναται τις λευκᾶναι ἐπὶ τῆς γῆς D d b i [vl NR].

803) Mentre que els còdexs Vaticà i Sinaític prenen el neutre plural en sentit complexiu, el conjunt dels vestits, el Còdex Bezae els singularitza posant el verb en plural (en Mt 17,2 tots tres còdexs presenten el verb en sing.).

804) La comparació amb la «neu» es presenta igualment, sempre segons el Còdex Bezae, en Mt 17,2 D. La comparació, reforçada per la conjunció simple ὥς del Còdex Bezae, «els seus vestits es tornaren extremament blancs com la neu», és una clara referència al senyal que Jahvè donà a Moisès en Ex 4,6, segons la versió dels Setanta, «la seva mà (de Moisès) es tornà (blanca) com la neu», «a fi que et creguin —li digué Jahvè— que se t'ha aparegut el Senyor Déu dels nostres pares, Déu d'Abraham i Déu d'Isaac i Déu de Jacob» (Ex 4,5). El senyal que Jesús dóna ara als deixebles anirà també acompanyat de l'audició de la «veu», exactament com el de Moisès que estava destinat a persuadir els egipcis perquè «escoltessin la seva veu» (εἰσακούσωσιν τῆς φωνῆς σου, Ex 4,9).

805) En comptes de la comparació amb la «neu», que tan sols és comprensible en l'al·lusió a l'Èxode, la majoria de còdexs, presidits pel Vaticà i el Sinaític, han preferit comparar-ho amb un «tintorer», «talment que cap tintorer a la terra no pot així blanquejar-los», referint-se als vestits, mentre que el Còdex Bezae es limita a dir, ara, «talment que ningú no pot blanquejar-los a la terra». La posició en la frase de l'expressió «a la terra» adquireix matisos diversos segons es refereixi al «tintorer», «cap tintorer del món» (TAI), o al pronom indefinit «ningú» (τῆς, D05) que dóna a entendre que aquesta blancor només pot provenir del cel, és un senyal diví.

[c] 9,4: Aparició d'Elies acompanyat de Moisès conversant amb Jesús

En el *tercer element* [c], Elies s'apareix als deixebles juntament amb Moisès conversant amb Jesús. El fet que fou Elies, i només de retruc Moisès, qui se'ls aparegué (ὄφθη αὐτοῖς Ἡλίας σὺν Μωϋσεῖ) indica que els deixebles hi havien fet referència anteriorment, com si diguéssim que s'ha presentat per al·lusions, si bé el redactor no ho ha volgut anticipar, car ho pensa explicitar més endavant (vv. 11-13).

806. (καὶ) ἦσαν συλλαλοῦντες TAI B P⁴⁵ • A *rell, erant loquentes* d || συνελάλουν D Θ 565. 700 f¹ [vl NR].

806) En comptes d'una conversa de llarga durada, connotada per l'imperfet perifràstic de la majoria de còdexs, el Còdex Bezae presenta, a continuació de l'aorist ὄφθη, l'imperfet inceptiu συνελάλουν, indicant que es tracta tot just de l'inici de la conversa entaulada entre Elies i Moisès amb Jesús, conversa que tot seguit serà interrompuda per Pere (ἀποκριθεὶς, aor. interruptiu).

[d] 9,5: *Pere proposa fer tres tendes per a Jesús, Moisès i Elies*

En el *quart element* [d] es narra la reacció de Pere a la visió, adreçant-se directament a Jesús amb el títol de «Mestre» (Ῥαββί: cf. 10,51 [cec]; 11,21 [Pere]; 14,45 [Judes]).

807. λέγει TAI B • A *rell* | ἔλεγεν *f*^{1.13} 28. 788 || εἶπεν TOc D d W Θ 565. 700 [vl NR].

808. καὶ ποιήσωμεν (+ ὦδε P⁴⁵ C) TAI B P⁴⁵ • A C *rell* || θέλεις ποιήσω...; D d (+ ὦδε W) | θέλεις ποιήσωμεν...; *f*¹³ 69 (+ ὦδε Θ 565) [vl NR].

809. τρεῖς σκηνάς TAI B P⁴⁵ • C L Δ 33. 579. 892. 1071. 1424. 2427 *pc* || σκ. τρεῖς TOc D d A W Θ *f*^{1.13} ÷ *f* q sy^h.

807) En l'un i l'altre text s'indica que la conversa ha estat interrompuda per Pere (ἀποκριθεῖς). Quan el verb ἀποκρίνομαι no va precedit d'una pregunta, sinó d'un succés, significa «reaccionar».¹ El text alexandrí qualifica la reacció amb un present actualitzant; el Còdex Bezae, amb un aorist. El primer sembla indicar que una cosa és la reacció de Pere (ἀποκριθεῖς) i una altra la sentència que adreça a Jesús (λέγει). El Còdex Bezae ho considera com una única cosa conferint encara més solemnitat² a la reacció de Pere (ἀποκριθεῖς ... εἶπεν, hebraisme).³

808) Segons el text alexandrí, Pere parla en plural en nom dels altres dos deixebles i ho presenta com si aquesta fos la finalitat de la seva presència allí: «a fi que fem...» (καὶ ποιήσωμεν:⁴ la mateixa construcció en par. Lc 9,33 B •). En canvi, el Còdex Bezae considera clarament la proposta com una iniciativa personal de Pere i demana a Jesús que hi doni la seva aprovació, servint-se d'una construcció asindètica que li confereix molt de relleu: «Vols que faci...?» (θέλεις ποιήσω...; la mateixa construcció en Lc 9,33 D).

809) Amb la inversió dels mots, el Còdex Bezae posa l'èmfasi en les «tendes». Notem que en ambdós textos el tríptic que Pere proposa està centrat en Moisès: «per a tu una i per a Moisès una i per a Elies una» (lit.).

[e] 9,6: *La por envaeix els deixebles*

El *cinquè element* [e] constitueix un parèntesi explicatiu del narrador desqualificant la proposta de Pere i atribuint-ho a la por que s'ha apoderat dels tres deixebles.

810. (τι) ἀποκριθῆ TAI B C* L Δ Ψ *f*¹ 28. 33. 565. 579. 700. 892. 2427. (2542). *l* 844 *pc* k | ἀπεκρίθη •; Or^{pt} || λαλήσει TOc D A C³ F* K M N U Π *f*¹³ 2. 118. 157. 1346. 1424 ÷, *loquebatur* d, *diceret* aur b f l r¹, *loqueretur* [[a]] c ff² [ms. 1] n q, *loquerentur* ff² [ms. 2] | λαλεῖ P⁴⁵ W sa | ἐλάλει Θ; Or^{pt}.

1. Cf. MATEOS – CAMACHO, *Marcos* II, 304, citant C. PADILLA, «Sobre el verbo *apokrino-mai* en el NT», *FNT* III (1990) 67-74.

2. Vegeu ZERWICK, *Graecitas*, § 229, citant Moulton – Milligan.

3. Vegeu ZERWICK, *Graecitas*, § 366.

4. «καὶ finale = “damit”» (B.–D.–R., § 442,3 i n. 9).

810) Segons el Còdex Vaticà, el narrador comenta que Pere «no sabia què havia de respondre/dir»⁵; segons el Sinaític, «no sabia què havia respost/dit»; finalment, segons el Còdex Bezae, «no sabia de què parlaria/què havia de dir».

[f] 9,7: *El núvol i la veu que surt del núvol, expressions teofàniques*

En el *cinquè element* [e] entra en acció el núvol que cobreix amb la seva ombra els tres personatges (cf. Ex 40,35: la Tenda del testimoniatge), presentats amb atributs celestes. Seguidament la veu que surt del núvol revela als deixebles que a qui han d'escoltar dels tres és a Jesús.

811. ἐγένετο φωνή ἐκ τῆς νεφέλης TAI B C L Δ Ψ 579. 892. 2427. 2542. l 844 sy^{hmg} bo | ἐγένετο ἐκ τ. νεφ. φωνή • || ἦλθεν φωνή ἐκ τ. νεφ. TOc D A K M N U Θ Π (f¹³ 28 pc) 2. 33. 157. 565. 700. 1071. 1424 ÷ lat sy^{sh} sa | φωνή ἦλθεν ἐκ τ. νεφ. f¹³ 28 | φωνή ἐκ τ. νεφ. Y W f¹ pc aur c k sy^p.

812. λέγουσα TOc D A L W (Δ) Θ Ψ f^{1,13} 2^c. 28. 33. 118. 157. 565. 700. 1071 || om. TAI B • C K M N U Y Π 2*. 579. 1424 ÷ [v/l] NR.

813. (ἀκούετε) αὐτοῦ TAI B • rell || αὐτοῦ αὐτοῦ D [v/l] NR.

811) El text alexandrí (si bé amb un canvi d'ordre dels mots en alguns còdexs) empra el mateix verb, «es produí/sortí» (ἐγένετο, exactament com en par. Lc 9,35 B •: cf. Mc 1,11 B •) tant en referència al «núvol» com a la «veu». El text occidental ho diferencia emprant en el segon cas un altre verb, «vingué» (ἦλθεν, com en Lc 9,35 D).

812) El text occidental introdueix el lòguion amb el participi present λέγουσα, «vingué una veu procedent del núvol que deia», actualitzant-lo en el present de la comunitat. El text alexandrí es limita a dir que «sortí una veu del núvol», més narratiu.

813) La repetició del pronom que en un principi es podria considerar com error d'un copista, podria molt ben ser original: serviria per a recalcar que és a Jesús i només a ell a qui han d'escoltar (cf. Dt 18,15), equivalent en les nostres llengües modernes a una admiració: «Escolteu-lo a ell!»

[g] 9,8: *Fi de la visió*

En el *sisè element* [g], un cop finalitzada l'experiència expressada en termes de visió/audició, els deixebles tornen a la realitat quotidiana veient Jesús tot sol amb ells.

814. (καὶ) ἐξάπινα TAI B • rell, repente c ff², subito k || εὐθέως TOc D Θ 28. 69. 565. 788, statim d a aur i l n r¹, confestim f, continuo q [v/l] NR.

815. (εἶδον) μεθ' ἑαυτῶν εἰ μὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον TAI B 33. 579. 2427 || εἰ μὴ τ. Ἰη. μόνον μεθ' ἑαυτῶν TOc D • N Ψ 892. 1241. 1424 lat sy^h; ²⁵NTG | εἰ μὴ τὸν (–

5. Vegeu ZERWICK – GROSVENOR, *Analysis*, 135: «τί ἀποκριθῆ aor. subj. dep. delib. what (he was) to say»; ZERWICK, *Graecitas*, § 348.

0131) Ἰη, μόνον 0131 *pc* a k l sy^s | ἀλλά τ. Ἰη, μόνον μεθ' ἑαυτῶν A C K L M U W Δ Θ Π f^{1.13} 2. 28. (157). 700. (1071) ÷ sy^p; ²⁷NTG.

814) L'adverbi «sobtadament, de sobte» (ἐξαπίνα: cf. ἐξαπίνης LXX), del text alexandrí constitueix un hàpax entre els escriptors grecs anteriors a l'era cristiana. El Còdex Bezae utilitza l'adverbi «immediatament» (εὐθέως), com sempre en sentit temporal.⁶

815) La diversa posició de la locució «amb ells» no n'altera el sentit. L'ordre més normal és el que presenten els còdexs Bezae i Sinaític; el Còdex Vaticà li confereix més èmfasi. En tot cas, l'adverbi μόνον qualifica Jesús, no εἶδον.

[h] 9,9: *Prohibició de dir-ho a ningú*

El *setè element* [h] conté la prohibició de Jesús als deixebles de parlar de la visió fins que ell hagués ressuscitat d'entre els morts.

816. ἐκ (τοῦ ὄρους) B D Ψ 33. 2427 *pc* || ἀπό • A C L W Θ f^{1.13} ÷ .

817. ἃ εἶδον (-οσαν D) δηγήσονται B D • C L Ψ f¹ || δηγ. ἃ εἶδον A *rell*.

816) El Còdex Sinaític hi afegeix un matís de distanciament (ἀπό) respecte a la muntanya. Marc empra preferentment ἐκ.⁷

817) La forma hel·lenística de l'aorist, tercera persona plural, del Còdex Bezae és freqüent en els LXX i en els papirs.⁸ El Còdex Alexandrí inverteix l'ordre dels mots, sense donar relleu a l'oració de relatiu.

[i] 9,10: *Discussió entre els deixebles sobre què vol dir «ressuscitar d'entre els morts»*

El *vuitè element* [i] refereix la perplexitat dels deixebles respecte a l'ordre anterior de Jesús, ordre que tanmateix observaren.

818. (Τί ἐστιν) τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι TAI B • A *rell* || ὅταν ἐκ νεκ. ἀναστῆ TOc D W f^{1.(13)} 69. 124. 788 *lat*.

818) Notem que la locució πρὸς ἑαυτούς, «entre ells», tant pot qualificar el verb precedent (ἐκράτησαν πρὸς ἑαυτούς), «retingueren (la dita) per a ells», com el verb subsegüent (πρὸς ἑαυτούς συζητοῦντες), «discutint entre ells».⁹ Segons els còdexs Vaticà i Sinaític, la discussió dels deixebles versaria sobre el significat de l'expressió «ressuscitar d'entre els morts». El Còdex Bezae, en canvi, repeteix la formulació anterior de Jesús (v. 9) preguntant-se ells ara: «Què vol dir¹⁰ “quan ressusciti d'entre els morts”?»

6. Vegeu *Les variants... de Mc* (I), núm. 30, i (II), núm 43.

7. Cf. C. H. TURNER, «Notes on Marcan Usage IX», *JTS* 29 (1928) 275-289.

8. Cf. B.-D.-R., § 84,2; MOULTON – HOWARD, II, 194.

9. Vegeu ZERWICK – GROSVENOR, *Analysis*, 135.

10. «ἐστίν here as elsewhere (owing to lack of a Hebr. equivalent) means ; tense of direct speech [Graecitas] §272» (ZERWICK – GROSVENOR, *Analysis*, 135).

[j] 9,11: *La doctrina dels lletrats sobre Elies*

En el *penúltim element* [j] es comprova la reacció dels deixebles al fracàs del Messies plenament acceptat per Jesús, esgrimint la doctrina oficial dels lletrats sobre la vinguda d'Elies que havia de precedir la del Messies.

819. Ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι...; TAI B A *rell* | Ὅτι λέγ. οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμμ. ὅτι...; • L *pc* lat || ὅ τι οἱ γραμμ. λέγουσιν TOc D d Θ a.

820. (Ἐλίαν δεῖ) ἐλθεῖν πρῶτον TAI B • A *rell* || πρ. ἐλθεῖν D d [vl NR].

819-820) Blass – Debrunner qualifiquen l'ús de ὅστις en interrogacions directes d'«increïble» i suggereixen prendre-ho com una abreviatura en comptes de τί ὅ τι.¹¹ El fet és que aquesta duríssima construcció es troba en el text alexandrí tres vegades. En Mc 2,16 B vaig suggerir d'entendre-ho com si es tractés d'una transcripció en discurs indirecte, i no d'una interrogació directa.¹² En examinar, ara, els altres dos casos en què es presenta la mateixa construcció, 9,11 B D • i 9,28 B •, i comprovar que en dos dels tres casos D05 llegeix διὰ τί (2,16 D •; 9,28 D [*infra*]: cf. també 2,18; 7,5; 13,31) i tenint present, a més, el doble canvi d'ordre dels mots (subj. - verb / adv. - verb) i l'omissió del segon ὅτι per part del Còdex Bezae, m'inclino a prendre l'únic ὅτι conflictiu que es presenta en aquest còdex com un pronom neutre indeterminat: «Li preguntaren dient/adduint allò que els lletrats diuen/van dient (καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες ὅ τι οἱ γραμματεῖς λέγουσιν): “Primer ha de venir Elies!”», amb l'accent posat en l'adverbi. En el Còdex Vaticà tindria valor interrogatiu.

[k] 9,12-13: *L'Esriptura certifica el fracàs del fill de l'home i del seu precursor*

En el *darrer element* [k], Jesús respon amb ironia a la doctrina oficial dels lletrats invocada pels deixebles, preguntant al seu torn com és que l'Esriptura parla del fracàs del Fill de l'home i del del seu precursor, Joan Baptista, figura d'Elies.

(V. 12) 821. (ὁ δὲ) ἔφη TAI B • C L Δ Ψ 579. 892. 2427 *pc* sy^p co || ἀποκριθεὶς εἶπεν TOc D A W Θ f^{1,13} 33 ÷ lat sy^{s,h}.

822. Εἰ (Ἐλίας) TOc D d sa || *om.* TAI B • *rell*.

823. (Ἐλίας) μὲν TAI B • A *rell* || *om.* TOc D L W Ψ f¹ 28. 565. 892 *pc* latt.

824. (ἐλθὼν) πρῶτον TAI B • * A *rell* || πρῶτος TOc D • * W Δ Ψ 579 [vl NR].

825. ἀποκαθιστάνει TAI B • * A L W Δ Ψ f¹ 33. 2542 | ἀποκαθιστᾶ K M N U Π f¹³ 2. 69. 700 ÷ || ἀποκαταστάνει TOc D • * Δ (28) | ἀποκαταστήσει C Θ 565. 579 *pc*.

826. ἐξουδενηθῆ B D Ψ 2427 (L N W Θ f¹ 118. 565. 892. 1071 *pc*: -θενηθη) || ἐξουδενωθη (• 69. 2542: -θενωθη) • A C K M U Y Δ Π f¹³ 28. 33. 579. 700 ÷.

11. B.-D.-R., § 300,2. Semblantment ZERWICK, *Graecitas*, § 222. ZORELL, *Lexicon graecum*, col. 949, proposa: «per ellipsis τί ὅτι “quid est quod...? cur?” abbreviatur in ὅτι» i addueix per a confirmar-ho Gn 18,13 A i 1Cr 17,6 (tanmateix es tracta d'un ὅτι recitatiu!); Mc 2,7 B (τί D); 2,16 B (διὰ τί D) i 9,28 B (διὰ τί D), o sia sempre en *vv.ll.*

12. Vegeu *Les variants... de Mc* (IV), núms. 151-152.

821) El Còdex Bezae confereix molta solemnitat a la resposta de Jesús; no així el text alexandrí que sovint —sobretot quan els dos verbs es troben en aorist— l'esmor-teix amb un simple verb.¹³

822-825) Segons el Còdex Vaticà, Jesús assumiria irònicament la doctrina dels lle-trats/deixebles sobre Elies: «De manera que primerament ve Elies i ho restaura tot!»,¹⁴ per a refutar-la tot seguit: «Però llavors, com és que està escrit...?» El Còdex Bezae contraposa l'afirmació dels lletrats, adduïda pels deixebles, al que diu l'Esriptura: «Si Elies ve el primer i ho restaura tot, com és que està escrit...?»

826) El verb ἔξουθενίζω es prenta en les formes en -εω i -οω, amb el mateix sig-nificat.

[B] Perícopa 50. Mc 9,2-13

B03

D05

[a] 2a Sis dies després, Jesús s'en-duu en Pere i en Jaume i Joan i els fa pujar a una muntanya elevada a part, ells sols.

[b] 2b I es transfigurà en presència d'ells; 3 el conjunt dels seus vestits es tornà d'un blanc intens, talment que cap tintorer a la terra no pot així blanquejar-los.

[c] 4 Se'ls aparegué Elies amb Moï-sès, i estaven conversant amb Jesús.

[d] 5 Aleshores reaccionà Pere i diu a Jesús: «Mestre, quina sort que esti-guem aquí nosaltres! Farem tres tendes: una per a tu, una per a Moïses i una per a Elies.»

[e] 6 No sabia com havia de respon-dre, car estaven esporuguits.

[a] 2a Sis dies després, Jesús s'en-duu en Pere, en Jaume i en Joan i els condueix a una muntanya elevada a part, ells sols.

[b] 2b I es transfigurà en presència d'ells; 3 els seus vestits es tornaren in-tensament blancs com la neu, talment que ningú no pot blanquejar-los a la ter-ra.

[c] 4 Se'ls aparegué Elies amb Moï-sès, i es posaren a conversar amb Jesús.

[d] 5 Aleshores reaccionà Pere dient a Jesús: «Mestre, quina sort que esti-guem aquí nosaltres! ¿Vols que faci tres tendes, una per a tu, una per a Moïses i una per a Elies?»

[e] 6 No sabia pas què havia de dir, car estaven esporuguits.

13. La fórmula solemne ἀποκριθεὶς εἶπεν, amb els dos verbs en temps aorist, es presenta en Marc 21x, segons el Còdex Bezae, i tan sols 4x, segons el Vaticà (entre parèntesis les *vll*): Mc 2,25 D (ἔλεγεν B); 6,37; 7,6 D (εἶπεν B); 9,5 D (ἀποκριθεὶς λέγει B); 9,12 D (ἔφη B); 9,39 D (εἶπεν B); 10,3; 10,5 D (εἶπεν B); 10,20 D (ἔφη B); 10,38 D (εἶπεν B); 11,14; 11,29 D (εἶπεν B); 12,17 D (εἶπεν B); 12,24 D (ἔφη B); 12,29 D (ἀπεκρίθη B); 13,2 D (εἶπεν B); 13,5 D (ἦρξατο λέγειν B); 15,12 D (ἀποκριθεὶς ἔλεγεν B). La fórmula amb el primer verb en aorist i el segon en present, ἀποκριθεὶς λέγει, es presenta 8x en el Vaticà i 7x en el Bezae: 3,33 B (ἀπεκρίθη λέγων D); 8,29; 9,5 B (ἀποκριθεὶς εἶπεν D); 9,19; 10,24; 11,22; 11,33a; 11,33b D (λέγει B); 14,62 D (εἶπεν B); 15,2. Com es pot observar, els canvis s'han produït pràcticament només en la primera fórmula, que ha esdevingut una fórmula fixa amb el participi pleonàstic (ZERWICK, *Graecitas*, § 366), a fi d'alleugerir el text (tendència clara del TA1).

14. MATEOS – САМАСНО, *Marcos* II, 305-306.

[f] 7 Llavors es formà un núvol que els cobria amb la seva ombra, i del núvol va sortir una veu: «Aquest és el meu Fill, el meu estimat. Escolteu-lo.»

[g] 8 De sobte, mirant al seu voltant, no van veure ningú més amb ells, sinó Jesús tot sol.

[h] 9 Mentre baixaven de la muntanya, els ordenà que no contessin a ningú allò que havien vist, fins que el Fill de l'home hagués ressuscitat d'entre els morts.

[i] 10 Retingueren la dita, però discutien entre ells què volia dir allò de «ressuscitar d'entre els morts».

[j] 11 Després li preguntaven: «Com és que els lletrats diuen que *primer ha de venir Elies?*»

[k] 12 Tanmateix ell els digué: «De manera que primerament ve Elies i ho restaura tot! Però llavors, com és que està escrit del Fill de l'home que ha de patir molt i ser menyspreat? 13 Doncs bé, us dic que Elies no solament ja ha vingut, sinó que han fet amb ell el que han volgut, tal com està escrit d'ell.»

[f] 7 Llavors es formà un núvol que els cobria amb la seva ombra, i vingué una veu procedent del núvol que deia: «Aquest és el meu Fill, el meu estimat. Escolteu-lo a ell!»

[g] 8 Immediatament, mirant al seu voltant, no van veure ningú més, sinó Jesús tot sol amb ells.

[h] 9 Mentre baixaven de la muntanya, els ordenà que no contessin a ningú allò que havien vist, fins que el Fill de l'home hagués ressuscitat d'entre els morts.

[i] 10 Retingueren la dita, però discutien entre ells: «Què vol dir “quan ressusciti d'entre els morts”?»

[j] 11 Després li preguntaven tot aduint allò que van dient els lletrats: «Primer ha de venir Elies!»

[k] 12 Respongué dient: «Si Elies ve el primer i ho restaura tot, com és que està escrit del Fill de l'home que ha de patir molt i ser menyspreat? 13 Doncs bé, us dic que Elies no solament ja ha vingut, sinó que han fet amb ell el que han volgut, tal com està escrit d'ell.»

[B'] Perícopa 51. Mc 9,14-27: *Guarició del mut i sord, figura de la multitud*

La *tercera seqüència* [B'] (Per. 51) consta de catorze elements distribuïts en dos trams: *a b c d e f g // \ g' f' e' d' c' b' a'*. El primer tram culmina amb la descripció de la situació gairebé desesperada del representant de la multitud posseït per un mal esperit [g]; el tram descendent s'inicia amb el procés de guarició endegat per Jesús [g']. A la incapacitat dels deixebles per a alliberar-lo [d] i la incredulitat de la gent [e] corresponen la invitació de Jesús a creure [e'] i la súplica del pare de l'infant perquè l'ajudi en la seva incredulitat [d']. En els tres primers elements es presenten els personatges que intervindran en l'escena: els deixebles, una multitud nombrosa i els lletrats que discuteixen amb ells [a-c]; en els tres darrers es descriu l'alliberament de l'infant gràcies al conjur de Jesús ordenant a l'esperit mut i sord que surti d'ell i no hi torni més i a l'acció de reanimar-lo després que el noi hagués quedat com mort [c'-a'].

[a] 9,14: *Discussió dels lletrats amb els deixebles*

En el *primer element* [a] es refereix una discussió entaulada pels lletrats amb els deixebles en presència d'una multitud nombrosa. Jesús en pren nota.

827. ἐλθόντες ... εἶδον (-αν B*) TAI B • L W Δ Ψ 892. 1342. 2427 pc k sa arm geo¹ || ἐλθόν ... εἶδεν TOc D d A C K M N U Θ Π 067^{vid} f^{1.13} 28. 33. 565. 579. 700 ÷ lat sy^{ph} bo aeth geo².

828. περὶ (αὐτούς) TAI B • A *rell* aur f l vg || πρὸς D d a b c ff² i l r¹ k [vl NR].

829. τοὺς (γραμματεῖς) TOc D Θ f¹³ 28. 69. 124. 565. 700 || *om.* TAI B • A *rell* [vl NR].

830. (συνζητοῦντας) πρὸς αὐτοὺς TAI B • C G L W Δ Θ (Ψ) f¹ 28. 124. 700 k || αὐτοῖς TOc D A K M N U Π f¹³ 2. 33. 69. 565. 579 ÷, *cum illis* d lat [vl NR].

827) El plural del text alexandrí és més versemblant des del punt de vista narratiu: tornada de Jesús i dels tres líders i retrobament amb «els deixebles» que s'havien quedat a la falda de la muntanya. El singular del text occidental, però, és més suggerent des del punt de vista teològic: qui torna és Jesús, els tres que s'havia endut a part s'han reintegrat simbòlicament «on eren els deixebles» (πρὸς τοὺς μαθητάς, amb art. de totalitat).¹⁵

828-830) L'article del Còdex Bezae confereix sentit complexiu a «els lletrats», com en el v. 11, amb una referència implícita. L'omissió per part del text alexandrí obeeix a criteris historicistes («uns lletrats»). Notem que el text alexandrí diu primerament que la multitud es trobava «al voltant» dels deixebles (περὶ αὐτούς) i que els lletrats discutien «amb tots ells» (πρὸς αὐτούς), o sia que la multitud circumdava ambdós contendents. Segons el Còdex Bezae, en canvi, la multitud es trobava «prop d'ells» (πρὸς αὐτούς), dels deixebles, mentre que els lletrats discutien «amb ells» (αὐτοῖς), complexivament amb els deixebles i la multitud. Les dues construccions del verb συνζητέω són possibles. Ara bé, quan el narrador diu que Jesús va arribar «prop dels deixebles» (πρὸς τοὺς μαθητάς), la «nombrosa multitud» que veié difícilment podia estar «al voltant» d'ells (TAI), altrament s'hauria topat primer amb ella, abans d'arribar on eren els deixebles. La composició de lloc amb la corresponent posició dels personatges que es desprèn del Còdex Bezae és molt coherent: 1) Jesús arribà on eren els deixebles (πρὸς τοὺς μαθητάς); un cop ja hagué arribat (ἐλθόν), veié, en segon terme, 2) una multitud nombrosa que es trobava prop d'ells (πρὸς αὐτούς) i, més enllà, en tercer terme, 3) els lletrats, a qui Pere, Jaume i Joan havien al·ludit, que continuaven discutint encara amb els deixebles i, de retruc, amb la multitud.¹⁶

[b] 9,15: *Salutació efusiva de la multitud*

En el *segon element* [b] es comprova la reacció de la multitud en veure Jesús.

831. (καὶ) εὐθύς TAI B • C G L W Δ Θ Ψ f^{1.13} 28. 69. 565. 700. 1071. 1346 || εὐθέως TOc D A K M N U Π 2. 33. 124. 579, *confestim* d it, *statim* a, *continuo* k [vl NR].

15. Ibid., 331. Segons METZGER, *Commentary* (2^a ed.), p. 85, és preferible el plural, perquè està més ben atestat.

16. Tant en la referència del v. 11 (οἱ γραμματεῖς λέγουσιν) com en la del v. 14 (τοὺς γραμματεῖς συνζητοῦντας) el temps present dels verbs emprats per Marc deixa entreveure que es tracta de la mateixa situació.

832. (παῖς) ὁ ὄχλος TAI B • A *rell* || ὄχλος TOc D Θ [vI NR].

833. (ιδόντες) αὐτόν TAI B • A *rell* aur f i l q vg || τὸν Ἰησοῦν D d a b c ff² r¹ [vI NR].

834. ἐξεθαμβήθησαν TAI B • C L M² W Δ Θ Ψ f^{1,13} 28. 33. 579. 1071. 1424 latt
| ἐξεθαμβήθη A K M* N U Π 2. 118. 157. 700 ÷ || ἐθάμβησαν D a [vI NR].

835. (καὶ) προστρέχοντες TAI B • *rell* aur f l q vg | προτρέχοντες A C ||
προσχαίροντες D d b c ff² i k [vI NR].

831) Com ja hem comprovat manta vegada, el text alexandrí no diferencia entre εὐθύς, adverbi local, i εὐθέως, adverbi temporal, com fa el Còdex Bezae, i empra gairebé exclusivament el primer adverbi en sentit temporal.¹⁷

832) La manca d'article, πᾶς ὄχλος, en els còdexs Bezae i Koridethi, podria ser deguda a *homioarcton*; tanmateix, podria ser també que el text alexandrí l'hagi suplert, com ja hem comprovat en 2,13.¹⁸ L'absència de l'article indicaria qualsevol persona de la multitud, tots els individus que la componen.¹⁹ Ho confirmaria el fet que tots els verbs que la qualifiquen es troben en plural, com veurem a continuació.

833) L'explicitació del nom de Jesús, per part del Còdex Bezae, està en consonància amb les altres tres mencions del seu nom en el si d'aquesta mateixa perícopa (vv. 23, 25, 27).

834) La forma composta del verb θαμβέω (TAI) i la simple del Còdex Bezae tenen el mateix significat, «foren colpits d'estupor».

835) Segons el text alexandrí, els components de la multitud, un cop superat l'estupor inicial, «es posaren a córrer vers» Jesús («a córrer cap endavant» A C) i «l'anaven saludant» (προστρέχοντες, part. pr. amb valor incoatiu, ἡσπάζοντο, impf. iteratiu), mentre que, segons el Còdex Bezae i bona part de la *Vetus Latina*, van reaccionar (καὶ adversatiu) «alegrant-se'n a mesura que el saludaven» (προσχαίροντες ἡσπ.). Tant el primer verb (ιδόντες) com aquests altres dos són en plural, concertant amb πᾶς (ὁ) ὄχλος, indicatiu que, tot i tractar-se d'una multitud, actuen d'una manera personal. Aquest podria molt ben ser el motiu per què el Còdex Bezae omet l'article (παῖς ὄχλος), en considerar que la multitud no actua com un tot indiscriminat sinó individualment.

[c] 9,16: *Pregunta de Jesús sobre el motiu de la discussió*

En el *tercer element* [c], Jesús els pregunta sobre el motiu de la discussió.

836. (Τί συνζητεῖτε) πρὸς αὐτούς; TAI B • ²C H² K L N U Δ Π Ψ f^{1,13} 2. 28. 700 ÷ | πρ. ἑαυτούς; •* A G M W 33. 579. 1071. 1424 | πρ. ἀλλήλους; Θ 565 || ἐν ὑμῖν; D d lat [vI NR].

17. Vegeu *Les variants... de Mc* (I), núm. 30, amb l'excepció apuntada en ibid. (II), núm. 43.

18. Vegeu *Les variants... de Mc* (IV), núm. 141 (suprimir de la llista «11,18 TA», car porta art.).

19. B.-D.-R., § 275,1, n. 2: «Vor artikellosem Substantiv heisst πᾶς “jeder beliebige”, nicht “jeder einzelne” wie ἕκαστος»; ZORELL, *Lexicon Graecum*, col. 1013: «cum nomine singulari indeterminato ... unusquisque, huius generis (personarum vel rerum) omnia individua, ita ut a plurali “omnes...” vix differat».

836) Segons el text alexandrí, Jesús adreça la pregunta als deixebles: «Què aneu discutint amb ells (els lletrats)?»,²⁰ segons el Còdex Bezae, l'adreça als components de la multitud: «Què aneu discutint entre vosaltres? (ἐν ὑμῖν)» De fet, la resposta provindrà d'«un de la multitud», això és, d'un que la representa. El cas és que no solament els lletrats discutien amb els deixebles sobre la vinguda d'Elies (cf. v. 14 col·lacionat amb v. 11), sinó que la discussió ha afectat profundament tots els presents, com referirà Marc tot seguit.

[d] 9,17-18: *Impotència dels deixebles per a alliberar el noi*

Per fi ens assabentem, en el *quart element* [d], que la discussió entre els lletrats i els deixebles versava precisament sobre la doctrina que aquells havien imbuït en la gent i que els deixebles havien estat incapaços d'expulsar, car, en el fons, compartien la mateixa ideologia. «El fill» representa tota la multitud trastornada per la doctrina dels lletrats. «El pare», figura de l'autoritat, en adonar-se que Jesús no hi era quan li va portar el seu fill (ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρὸς σε), va apel·lar en va a la mediació dels deixebles. L'esperit mut (i sord) que s'ha apoderat del noi no solament l'ha fet emmudir (ἄλαλον), sinó que l'ha revoltat abatent-lo, fent-li treure bromera, petar de dents i deixant-lo rígid. El seu pare, una espècie de desdoblament de la personalitat col·lectiva, és qui es preocupa d'informar Jesús sobre la gravíssima situació. Marc la descriu servint-se de la simptomatologia d'un epilèptic.

(V. 17) 837. (καὶ) ἀπεκρίθη αὐτῷ εἷς ἐκ τ. ὄχλ. B D • L Δ Ψ 33, 579. 2427 *pc* it bo || ἀπεκρίθη εἷς ἐκ τ. ὄχλ. καὶ εἶπεν αὐτῷ Θ | ἀποκριθεὶς εἷς ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπεν A K M N U Π (C, W *f*^{1,13}, 067. 2542) 2. 700. 1071. 1424 ÷ aur f l vg sy^h.

(V. 18) 838. (ὄπου) ἄν'ἐάν B D •² A *rell* || *om.* •* *f*¹ 1241 *pc.*

839. ρήσσει αὐτόν TAI B A *rell* lat || ράσσει D d • W 565 k.

840. (οὐκ ἴσχυσαν) ἐκβαλεῖν αὐτό TOc D d W Θ (565) a b sa || *om.* TAI B • A *rell* lat.

837) Moltíssims testimonis, entre els quals el Koridethi i l'Alexandrí, intenten de diverses maneres conferir més èmfasi a la resposta del representant de la multitud. Els còdexs Vaticà, Bezae i Sinaític, entre altres, empren la fórmula senzilla.

838) En la lliçó original del Còdex Sinaític manca la partícula que li confereix caràcter hipotètic.

839) Les dues formes verbals deriven de ράσσω, «abatre», més que no pas de ρήγνυμι, «rompre, rebentar».²¹ El text occidental omet el pronom, car l'acaba de mencionar en l'incís anterior que tenia per subjecte el mateix mal esperit. Els tres verbs que vénen a continuació (καὶ ἀφρίζει καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας καὶ ξηραίνεται) tenen per subjecte el noi, de manera que el primer καὶ té valor consecutiu.²²

20. La lliçó de B • Tί συνζητεῖτε πρὸς αὐτούς es correspon amb la de del v. anterior de B •² συνζητοῦντας πρὸς αὐτούς.

21. ZERWICK – GROSVENOR, *Analysis*, 136; MATEOS – CAMACHO, *Marcos II*, 332.

22. B.–D.–R., § 442,2a.

840) El text alexandrí considera que el complement de ἰσχυσαν ja ha estat suficientment explicitat en l'incís anterior i no el repeteix. La repetició, segons el text occidental, serveix per a remarcar la impotència dels deixebles per a «expulsar-lo».

[e] 9,19: *Lamentació de Jesús sobre la incredulitat de la gent*

El cinquè element [e] conté una lamentació de Jesús queixant-se de la manca de fe dels presents, ordenant que li portin el noi.

841. ὁ δὲ (ἀποκριθεὶς) TAI B • A *rell* l vg || καὶ TOc D d W Θ *f*^{1.13} 28. 565 it [vl NR].

842. (+Ω γενεὰ) ἄπιστος TAI B • A *rell* || ἄπιστε TOc D Θ 565 | ἄπιστε καὶ διεστραμμένη P^{45vid} W 157 (-ος *f*¹³ 124. 2542 *pc*).

841) El text alexandrí ho considera com una rèplica de Jesús a la resposta formulada anteriorment.²³ El Còdex Bezae enllaça senzillament (καὶ) la invectiva de Jesús a la resposta del representant de la multitud. Noteu el present històric que en l'un i l'altre text actualitza l'escena: «els diu».

842) El vocatiu del Còdex Bezae es retroba en alguns dels còdexs (W 157) que hi afegeixen καὶ διεστραμμένη (par. Mt 17,17; Lc 9,41; cf. Dt 32,5).

[f] 9,20a: *Porten el noi a Jesús*

El brevíssim sisè element [f] conté l'acompliment de l'ordre de Jesús de portar-li el noi.

843. (αὐτὸν) πρὸς αὐτόν TAI B • A *rell* f | πρὸς τὸ παιδίον Θ || *om.* D d latt [vl NR].

843) El text alexandrí explicita que portaren el noi «cap a ell» (πρὸς αὐτόν), que ja se sobreentenia. El Còdex Koridethi entén que el portaren «cap al noiet» (sic!).

[g] 9,20b-c: *El mal esperit sacseja el noi, figura de la multitud, que cau per terra i es rebolca traient altre cop bromera*

En el setè element [g], l'esperit, en veure Jesús, sacseja el noi i el rebolca per terra. Marc descriu així el fanatisme revolucionari que s'havia apoderat de la multitud, trasbalsada per la doctrina dels lletrats.

844. ἰδὼν αὐτὸν τὸ πνεῦμα εὐθύς TAI B • C* L Δ 33. 579. 1424 aur l vg | ἰδ. αὐτὸν εὐθέως τ. πν. P⁴⁵ A K M M N U W Θ Π *f*^{1.13} 2. 28. 700 ÷ | εὐθύς οὖν Ψ || ἰδ. αὐτὸν τ. πν. D d it [vl NR].

23. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς λέγει replicaria a καὶ ἀπεκρίθη αὐ ᾧ εἶς ἐκ τοῦ ὄχλου (v. 17).

845. συνεσπάραξεν TAI B • C L Δ 33. 579. 892. 2427. l 2211 pc latt | ἐσπάραξεν P⁴⁵ A K M N U W Θ Π Ψ 067 f^{1,13} 2. 28. 124. 700 ÷ || ἐτάραξεν D.

844-845) El subjecte de ἰδών, participi en nominatiu masculí, concorda *ad sensum* amb el neutre τὸ πνεῦμα, ja que el narrador considera que l'esperit que ha pres possessió del noi constitueix amb ell en certa manera una sola persona, com hem pogut comprovar en altres casos, si bé fins ara només en el Còdex Bezae.²⁴ En el v. 26a ambdós textos empraran novament el masculí (καράξας ... σπαράξας) referint-se a τὸ πνεῦμα, moments abans de sortir del noi. Alguns exegetes refereixen ἰδών al fill²⁵ i el pronom αὐτόν a Jesús, forçant el relat, però evitant així la dificultat. El text alexandrí precisa que «a l'instant el va retòrcer convulsivament» (εὐθὺς συνεσπάραξεν αὐτόν) o «a l'instant el va sacsejar» (εὐθέως ἐσπάραξεν αὐτόν), mentre que el Còdex Bezae omet l'adverbi i diu simplement que «el va agitar» (ἐτάραξεν αὐτόν), reservant el verb σπαράσσω per al v. 26. Té més riquesa de matisos.

[g'] 9,21a-b: *Jesús s'informa sobre la situació*

En el *vuitè element* [g'] Jesús pregunta al pare del noi sobre quant temps fa que pateix aquestes convulsions.

846. ἕως (τοῦτο γέγονεν) TAI B P⁴⁵ 2427 pc | ὥς T0c D • * A C³ G K M N U Π f¹ 2. 157. 700 ÷; ²⁷NTG || ἕξ οὔ •² C* L W Δ Θ Ψ 28^c. 33. 565. 579. 892. 1424. 2427. l 2211 pc | ἄφ' οὔ N f¹³ 28*. 124. 1346 pc.

846) Els còdexs vacil·len entre la construcció peculiar ὥς (ἕως), en sentit temporal, «des que»,²⁶ i la que semblaria la més lògica, ἀφ' (ἕξ) οὔ. Els còdexs Vaticà, llicó original del Sinaític i Bezae, entre altres, coincideixen en la *lectio difficilior*.

[f'] 9,21c-22: *Resposta del pare del noi*

El *novè element* [f'] conté la resposta del pare del noi insistint en la freqüència de les convulsions que l'abaten i demanant que Jesús els ajudi.

(V. 21c) 847. Ἐκ παιδιόθεν TAI B • C G L N Δ Ψ 579 | Ἐκ παιδόθεν W f¹ 2*. 33. 1424 | Παιδιόθεν A K M U Π f¹³ 28. 69. 124. 157. 700. 1346 ÷ || Ἐκ παιδός T0c D, *Ab infantia* d Θ 565 [vl NR].

(V. 22) 848. (καὶ πολλάκις) καὶ εἰς πῦρ αὐτόν ἔβαλεν καὶ εἰς ὕδατα TAI B • C* L Δ Ψ | αὐτόν εἰς πῦρ ἔβ. κ. εἰς ὕδ. P⁴⁵ W f¹³ 124. 579 | αὐτόν καὶ εἰς πῦρ ἔβ. κ. εἰς ὕδ. C² H N U Y Π 2. 28. 33. 157. 1071 | αὐτόν κ. εἰς τὸ πῦρ ἔβ. κ. εἰς ὕδ. A K M 118. 124. 700 ÷ || αὐτόν εἰς πῦρ κ. εἰς ὕδ. βάλλει D [vl NR].

24. Vegeu Mc 1,10 D; 1,26a D.26b D; 5,10 D.13 D.

25. ΜΑΤΕΟΣ – CAMACHO, *Marcos* II, 332.

26. Vegeu ROBERTSON, *Grammar*, 974; B.–D.–R., § 455,3 i n. 5.

849. (ἵνα) ἀπολέσῃ αὐτόν TAI B • A *rell* || αὐτὸν ἀπολ. TOc D 1. 118. 565. 1424. 1582 [*vl* NR].

850. (βοήθησον ἡμῖν), κύριε TOc D G Θ 565. (1071) || *om.* TAI B • A *rell* [*vl* NR].

847) La preposició ἐκ dels principals representants del text alexandrí és redundant (el Còdex Alexandrí i molts altres la suprimeixen). El Còdex Bezae llegeix correctament ἐκ παιδός, «des de la infància».

848) Les moltes variants que presenten els còdexs són poc significatives. El text alexandrí subratlla que «l'ha tirat tant al foc com a l'aigua», en aorist complexiu. El Còdex Bezae és l'únic que ho narra en present actualitzant, sense la correlació, col·locant el pronom a l'inici de la frase i el verb al final.

849) El Còdex Bezae, recolzat per alguns còdexs minúsculs, posa èmfasi en el pronom.

850) En Marc, aquest vocatiu només es presenta en boca de la dona pagana (7,28), aquí (9,22 D) i en llavis del cec (Κύριε ραββί, 10,51 D). En el Còdex Vaticà tan sols hi consta en 7,28.

[e'] 9,23: *Jesús anima el pare a tenir fe*

En el *desè element* [e'], Jesús dóna ànims al pare del noi perquè tingui fe.

851. Τὸ εἶ δύνῃ (*vl* -νασαι) TAI B • C* L N* Δ *f*¹ 579. 582. 2427 *pc* k *sy*^{pal mss} aeth geo | τοῦτο (- P⁴⁵) εἶ δύνῃ P⁴⁵ W || Εἶ δύνῃ (-νασαι) πιστεῦσαι TOc D d K Θ *f*¹³ 28. 565. 700^c. l 1211 *al* latt *sy*^{p,h,pal mss}; Ambst^{vid} Aug | Τὸ εἶ δύνασαι πιστεῦσαι A (C³) Ψ 33 ÷ .

851) El pare del noi havia exhortat (ἀλλά) Jesús a ajudar-lo, però dubtava que ho pogués fer: «Si pots (fer) quelcom» (εἶ τι δύνῃ = δύνασαι, ind. pr. 2ª sing.). Segons el text alexandrí, Jesús citaria ara les paraules del pare del noi reprotxant-li la manca de confiança: «Aquest “sí pots...!”» Segons el Còdex Bezae, avalat per molts testimonis, Jesús no li fa cap retret, però canvia el subjecte del verb «poder», canviant el sentit de la sentència: «Sí pots (arribar a) creure...» La segona sentència: «Tot és possible per al qui creu», deixa de ser una màxima (TAI) i passa a ser l'apòdosi de l'oració condicional. En el Còdex Alexandrí i en molts altres testimonis s'observa una conflació del TAI i TOc.

[d'] 9,24: *El pare suplica Jesús que l'ajudi en la seva manca de fe*

L'*onzè element* [d'] conté la súplica del pare del noi perquè l'ajudi a superar la seva incredulitat.

852. εὐθύς TAI B •² L Δ aur c | εὐθύς δέ Θ | καὶ εὐθύς Ψ 565 || καὶ εὐθέως TOc D P^{45vid} A C² K M N U W Π *f*^{1.13} 33. 124. 579. 700 ÷ latt | καὶ •* C* [*vl*^p NR].

853. μετὰ δακρύων TOc D d A² C³ K M N U Θ Π f^{1.13} 33. (124). 565. 579. 1071. 1424 ÷ lat sy^{(p).h.pal} bo^{pt} || om. TAI B P⁴⁵ • A* C* L W Δ Ψ 28. 700. 1243. 2427 k sy^s sa bo^{pt} arm aeth geo.

854. ἔλεγεν TAI B • A C K L M N U Δ Π Ψ f¹ 2. 28. 33. 124. 579. 1071. 1424 ÷ aur c l vg | εἶπεν P⁴⁵ W f¹³ a f q || λέγει TOc D d Θ 565. 700 b i [vl NR].

855. (Πιστεύω βοήθει) μου τῆ ἀπιστία TAI B • A *rell* i q | μοι τ. ἄπ. K f¹³ || τ. ἄπ. μου D d latt [vl NR].

852) Amb l'asíndeton, el Còdex Vaticà posa èmfasi a la confessió del pare del noi i empra, com quasi sempre, l'adverbi εὐθύς en sentit temporal. El Còdex Bezae i la llicó original del Sinaític i el palimpsest d'Efrem (que ometen l'adverbi) relliguen com de costum amb un καί el nou element a l'anterior.

853-854) El text alexandrí omet «amb llàgrimes» i posa el verb principal en temps imperfect: «A l'instant el pare del noiet es va posar a dir cridant.» El text occidental empra el present actualitzant: «A l'instant el pare del noiet amb llàgrimes (als ulls) diu cridant.» Metzger, partidari d'una addició posterior de la frase per copistes i correctors (posa l'exemple dels còdexs A i C), afirma que, si hagués estat present originalment en el text, no es pot trobar cap raó convincent que n'expliqués la supressió.²⁷ En el text occidental, certament, hi figurava des del principi (versions antigues); d'aquí va passar a testimonis del text alexandrí. Una raó per a suprimir la frase? Una interpretació masculista de l'escena, quan el relat de caire teològic es converteix en un relat de miracle, la guarició d'un noi posseït, se silencien els plors del pare.

855) L'anticipació del pronom possessiu, per part del text alexandrí, li confereix molt d'èmfasi. Per al Còdex Bezae, en canvi, és «la incredulitat»²⁸ tant del pare del noi com dels deixebles la que li impedeix alliberar-se de l'esperit de rebel·lió.

[c'] 9,25: *Jesús conjura l'esperit immund*

En el *dotzè element* [c'] es refereix el conjur llançat per Jesús a l'esperit immund, mut i sord, perquè surti del noi i no hi torni més. Jesús es decideix a actuar quan s'ado-na que concorre més gent (ὄχλος, indeterminat).

856. ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς TAI B P⁴⁵ • A *rell* || καὶ ὅτε εἶδεν Ἴη. D d latt [vl NR].

857. (ἐπισυντρέχει) ὄχλος B D C K N U Θ (+ πολὺς f¹) 2. 157. 1424. 2427 ÷ || ὁ ὄχλ. • A L M W Δ Π Ψ Ω f¹³ 28. 33. 69. 124. 565. 579. 700. 788. 892. 1071. 1346. 2542 *al*.

858. λέγων TAI B P⁴⁵ • A *rell* lat || εἰπὼν D d b i r¹ [vl NR].

859. ἐπιτάσσω σοι TAI B • C L W Δ Ψ 33. 579. 892. 2427. 2542. l 2211 *pc* k vg^{el} || σοι ἐπ. TOc D A Θ f^{1.13} ÷ lat.

27. METZGER, *Commentary* (3^a ed.), p. 100.

28. Noteu la progressió Εἰ δύνῃ πιστεῦσαι – δυνατὰ τῷ πιστεύοντι – Πιστεύω βοήθει τῆ ἀπιστία μου, en contrast amb la invectiva anterior +Ω γενεὰ ἄπιστε, adreçada a la multitud representada per la parella pare-fill, però també de retruc als deixebles.

856) La concurrència d'una nova multitud mou Jesús a actuar. El Còdex Bezae coordina simplement (καί) aquest nou element a l'anterior: «Quan veié Jesús...»²⁹ El text alexandrí marca una certa contrarietat: «En veure, però, en Jesús...»

857) El Còdex Sinaític, recolzat per molts altres testimonis, en afegir-hi l'article, considera que «la multitud» que concorre cap a Jesús és la mateixa d'abans (vv. 14, 15, 17). En canvi, segons els còdexs Vaticà i Bezae, entre moltíssims altres, la manca d'article comporta que es tracta d'una altra multitud.

858) El participi present del text alexandrí indica la manera com Jesús l'ha conjurat. El Còdex Bezae transcriu simplement el conjur.³⁰

859) El Còdex Bezae posa èmfasi en el pronom personal de segona persona, dirigint l'ordre imperiosa al mal esperit que ha pres possessió del noi.

[b'] 9,26: *Les convulsions causades per l'esperit immund en sortir del noi el deixen com mort*

En el *penúltim element* [b'] Marc narra la sortida violenta de l'esperit immund que deixà el noi com mort, fins al punt que molts deien que havia mort.

860. (σπαράξας) αὐτόν • * A C² K M N U Θ Π f^{1.13} 28. 33. 565. 700. 1071. 1424 ÷ || *om.* B D • ²C* L W Δ Ψ 579 [vl NR].

861. (ἐξῆλθεν) ἀπ' αὐτοῦ TOc D pc latt sy^s sa || *om.* TAI B P⁴⁵ • A *rell* q.

862. ὡσεὶ (νεκρός) TAI B P⁴⁵ • A *rell* || ὡς D [vl NR].

863. τοὺς (πολλοὺς) TAI B • A L Δ Ψ 0274. 33. 579. 892. 1071. 2427 pc || *om.* TOc D C K M N U W Θ Π f^{1.13} 28. 565. 700. 1424 ÷ *co?*

864. λέγειν TAI B P⁴⁵ • A *rell* || λέγοντας D [vl NR].

860-861) El Còdex Vaticà narra lacònicament la sortida del mal esperit, sense mencionar per a res el noi: «Cridant i fent moltes convulsions va sortir.» En canvi, el Còdex Sinaític precisa que les convulsions afectaren el noi (αὐτόν) i el Còdex Bezae que l'esperit va sortir «d'ell» (ἀπ' αὐτοῦ).

862) El text alexandrí puntualitza que va quedar «com si (fos) mort», única vegada que Marc empraria la conjunció ὡσεὶ. El Còdex Bezae se serveix sovint de la conjunció ὡς per a fer una comparació,³¹ «com un cadàver».

863-864) Segons el text alexandrí, «la majoria» dels presents comentarien entre ells que el noi havia mort. Segons el Còdex Bezae, amb una construcció molt singular (ὥστε πολλοὺς λέγοντας, ¿amb el-lipsi del verb εἶναι?), serien «molts» els qui ho dirien. πολλοὺς (sense art.) faria referència a la segona multitud (ὄχλος, també sense art.) que havia concorregut més tard (v. 25). La primera, representada per la parella pare-fill, hauria quedat com morta, un cop alliberada del mal esperit destructiu que l'impel·lia a la revolució; la segona és la que fa el comentari.

29. Un dels pocs casos en què Ἰησοῦς no porta art.: Mc 5,13 D (κύριος Ἰη. : *om.* B • *rell*); 9,25 D (+ ὁ B • *rell*); 10,47 (discurs directe); 14,72 D* (+ ὁ B • D^B *rell*).

30. Vegeu B.-D.-R., § 420,1-2 i n. 3; BAUER, s. v. λέγω, I, 8,1a.

31. Mc 1,2 D.10.22 (2x); 4,26. 31 B • (ὁμοιά ἐστιν D); 5,13; 6,34; 8,9.24.28 D; 9,3 D. 26 D; 10,15; 12,25; 13,34.

[a'] 9,27: *Jesús «ressuscita» el noi*

En el *darrer element* [a'], Jesús agafa de la mà el noi i l'aixeca, retornant-li plenament la vida. No s'observa cap mena de reacció. No es tracta d'un relat de miracle, sinó d'una ensenyança impartida indirectament als deixebles, incapaçs d'alliberar la multitud revoltada pel fet de participar, també ells, de la doctrina dels lletrats sobre la vinguda d'Elies com a restaurador de l'ordre contra els enemics d'Israel. No hi ha variants ressenyables.

[B'] Perícopa 51. Mc 9,14-27

B03

[a] 14 Quan arribaren on eren els deixebles, veieren una multitud nombrosa al voltant d'ells i uns lletrats que discutien amb tots ells.

[b] 15 A l'instant, tota la multitud en veure'l foren colpits d'estupor i es posaren a córrer vers ell i l'anaven saludant.

[c] 16 Els preguntà: «Què aneu discutint amb ells?»

[d] 17 Li respongué un de la multitud: «Mestre, t'he portat el meu fill posseït per un esperit que el fa tornar mut. 18 Quan se n'apodera, l'abat, de manera que treu bromera, peta de dents i es queda rígid. He dit als teus deixebles que l'expulssessin, però no n'han estat capaços.»

[e] 19 Però ell respongué i els diu: «Oh generació incrèdula! Fins quan hauré d'estar amb vosaltres? Fins quan us hauré de suportar? Porteu-me'l.»

[f] 20a L'hi portaren.

[g] 20b En veure'l l'esperit, a l'instant el va retòrcer convulsivament; caigué per terra i es rebolcava traient bromera.

[g'] 21a Preguntà al seu pare: «Quant temps fa des que li passa això?»

[f'] 21c Ell contestà: «Des de petit. 22 Moltes vegades l'ha tirat tant al foc com a l'aigua a fi de perdre'l. Si pots fer

D05

[a] 14 Quan arribà on eren els deixebles, veié una multitud nombrosa prop d'ells i els lletrats que discutien amb ells.

[b] 15 A l'instant, tota una multitud en veure'l foren colpits d'estupor, però se n'alegraven a mesura que el saludaven.

[c] 16 Els preguntà: «Què aneu discutint entre vosaltres?»

[d] 17 Li respongué un de la multitud: «Mestre, t'he portat el meu fill posseït per un esperit que el fa tornar mut. 18 Quan se n'apodera, l'abat, de manera que treu bromera, peta de dents i es queda rígid. He dit als teus deixebles que l'expulssessin, però no han estat capaços d'expulsar-lo.»

[e] 19 Ell respongué i els diu: «Oh generació incrèdula! Fins quan hauré d'estar amb vosaltres? Fins quan us hauré de suportar? Porteu-me'l.»

[f] 20a El portaren.

[g] 20b En veure'l l'esperit, el va agitar; caigué per terra i es rebolcava traient bromera.

[g'] 21a Preguntà al seu pare: «Quant temps fa des que li passa això?»

[f'] 21c Ell contestà: «Des de la infància. 22 Moltes vegades l'ha tirat al foc i a l'aigua a fi de perdre'l. Si pots

quelcom, compadeix-te de nosaltres, ajuda'ns!»

[e'] 23 Jesús li digué: «Aquest “si pots...!” Tot és possible per al qui creu.»

[d'] 24 A l'instant el pare del noiet es va posar a dir cridant: «Crec; ajuda'm en la meva incredulitat.»

[c'] 25 En veure, però, Jesús que concorria més gent, conjurà l'esperit immund tot dient-li: «Tu, esperit mut i sord, jo t'ho mano: Surt d'ell i no tornis a entrar-hi!»

[b'] 26 Cridant i fent moltes convulsions va sortir. Va quedar com si fos mort, fins al punt que la majoria deia que era mort.

[a'] 27 Però Jesús, agafant-lo de la mà, el va aixecar, i es va dreçar.

fer quelcom, compadeix-te de nosaltres, Senyor, i ajuda'ns!»

[e'] 23 Jesús li digué: «Si pots arribar a creure, tot és possible per al qui creu.»

[d'] 24 I a l'instant el pare del noiet amb llàgrimes als ulls diu cridant: «Crec; ajuda'm a superar la meva incredulitat.»

[c'] 25 Quan veié Jesús que concorria més gent, conjurà l'esperit immund dient-li: «A tu, esperit mut i sord, jo t'ho mano: Surt d'ell i no tornis a entrar-hi!»

[b'] 26 Cridant i fent moltes convulsions sortí d'ell. Va quedar com un cadàver, fins al punt de ser molts els qui deien que era mort.

[a'] 27 Però Jesús, agafant-lo de la mà, el va aixecar, i es va dreçar.

[A'] Perícopa 52. Mc 9,28-29: *Instrucció en privat als deixebles*

La *quarta seqüència* [A'] (Per. 52) consta tan sols de dos elements: a // \\ a'. Forma part d'una sèrie de seqüències que tenen en comú una instrucció impartida per Jesús als deixebles en privat, en un lloc apartat de la multitud (perícopes 23, 42, 47). Jesús els explica per què han estat incapaços d'alliberar la multitud de la ideologia destructiva que n'havia pres possessió.

[a] 9,28: *Els deixebles pregunten a Jesús sobre llur impotència per a alliberar la gent*

El *primer element* [a] conté la composició de lloc («una casa», «en privat») i la pregunta adreçada pels deixebles a Jesús preguntant-li per què no han pogut expulsar l'esperit immund.

865. κατ' ἰδίαν ἐπηρώτων αὐτόν TAI B • L Δ 33. 1071. 1424 (-ουν C* 579) latt | ἐπηρώτων αὐτόν κατ' ἰδ. A C² K M N U Π 2. 118. 124. 157 ÷ | ἐπηρώτων αὐτόν Ψ | κατ' ἰδ. καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν W Θ f¹³ 700 || κατ' ἰδ. ἠρώτων αὐτόν TOc D f¹ | κατ' ἰδ. καὶ ἠρώτησαν αὐτόν P^{45vid} 28 [vI NR].

866. Ὅτι TAI B • A *rell* || Διὰ τί TOc D A K Y Π 33. 1071. 1424^c l 2211 *al co*.

865) L'afegitó de l'incís προσῆλθον αὐτῷ (οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ) (P⁴⁵ W Θ) comporta l'addició d'un καὶ que el coordini amb el present incís. La principal diferència entre el text occidental i l'alexandrí radica en l'elecció del verb simple ἐρωτάω (TOc) o

del compost ἐπερωτάω (TAI), un perfectiu que reforçaria la manera de preguntar, èmfasi del tot innecessari aquí.³²

866) Sobre l'ús que el text alexandrí fa de ὄστις en interrogacions directes, n'acabem de parlar en analitzar el v. 11. El Còdex Bezae no coneix aquesta construcció.

[a'] 9,29: *Resposta de Jesús*

El *segon element* [a'] conté la resposta de Jesús a la pregunta dels deixebles.

867. (προσευχῆ) καὶ νηστεία TOc D P^{45vid} •² A C* G L W Δ Θ Ψ f^{1,13} 28. 33. 118. 579. 700. 1071*. 1424 ÷ lat sy^h co (sy^{s.p.pal} bo^{ms} arm aeth) || om. B •* 0274. 2427 k geo¹.

867) El paral·lel de Mt 17,21, on es fa al·lusió igualment a la pregària i al dejuni, no es presenta en el text alexandrí i cesariense (B •* Θ). En el Còdex Bezae consta en els dos indrets. Metzger opina que hi fou afegit per influx de la creixent necessitat del dejuni en l'església primitiva.³³ Tanmateix, el dejuni era una pràctica habitual tant en el judaisme com en l'església naixent (cf. Mc 2,18; Lc 2,37; Ac 13,2-3; 14,23; 27,9). Una comprensió literal de Mc 2,19 podria haver influït en la seva supressió.

[A'] Perícopa 52. Mc 9,28-29

B03

D05

[a] 28 Havent entrat ell a casa, els seus deixebles en privat l'interrogaren: «Com és que nosaltres no vam poder expulsar-lo?»

[a'] 29 Els digué: «Aquesta mena no surt amb res més que a còpia de pregària.»

[a] 28 Havent entrat ell a casa, els seus deixebles en privat li preguntaren: «Per quina raó nosaltres no vam poder expulsar-lo?»

[a'] 29 Els digué: «Aquesta mena no surt amb res més que a còpia de pregària i dejuni.»

Josep RIUS-CAMPS

Església de Sant Pere de Reixac
Apartat 41

E – 08110 MONTCADA I REIXAC (Barcelona)

CATALONIA (Spain)

E-mail: riuscamps@yahoo.es

32. Té sentit, en canvi, en els altres passatges on els deixebles pregunten a Jesús sobre el sentit d'una paràbola, d'una dita o d'una expressió (cf. Mc 4,10 D; 7,17; 9,11; 10,10; 13,3).

33. METZGER, *Commentary* (3^a ed.), p. 101.

Summary

In this study of the variant readings of Mark's Gospel, the author continues his analysis of the so-called Western text, paying particular attention to the readings of Codex Bezae and their support in Mk 9:2-29. These verses form the last part of the fifth section of the Gospel according to the division he observes.